

پیش‌ها و پاسخ‌ها

کد پرسش: ۳۳۶

اخلاق
اخلاق فردی
احکام
احکام نماز

پرسش کننده: افسانه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شماره پرسش: ۱۲

تاریخ پرسش: ۱۳۹۶/۵/۲۰

حضرت علامه می‌فرمایند: «نماز شب حیاتی برای دل‌های شماست». لطفاً چگونگی خواندن صحیح این نماز را بفرمایید.

پاسخ به پرسش شماره: ۱۲

تاریخ پاسخ به پرسش: ۱۳۹۶/۵/۲۳

نماز شب از مؤکدترین مستحبات در اسلام است که خداوند پیامبر خود را به آن امر کرده و درباره‌اش فرموده است: ﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾ (اسراء / ۷۹)؛ «و پاسی از شب را به آن بیدار باش نافله‌ای برای تو تا شاید پروردگارت تو را به مقامی ستوده برساند» و فرموده است: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَزْمَلُ ﴿۱﴾ قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿۲﴾ نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿۳﴾ أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا ﴿۴﴾ إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿۵﴾ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ﴿۶﴾ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ﴿۷﴾﴾ (مزمل / ۷-۱)؛ «ای (به بستر خواب) پیچیده شده! شب را برخیز مگر اندکی، نیمی از آن یا اندکی از آن کم کن، یا بر آن بیفزای و قرآن را تلاوت کن، ما بر تو گفتاری گران خواهیم افکند، هرآینه برخاستن شب پابرجاتر و راستگویانه‌تر است، هرآینه تو را در روز گردشی طولانی است» و فرموده است: ﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ ۗ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۗ عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿۱﴾﴾ (مزمل / ۲۰)؛ «هرآینه پروردگارت می‌داند که تو نزدیک به دو سوم شب و نیمی از آن و یک سوم آن را بر می‌خیزی و گروهی از کسانی که با تو هستند و خداوند شب و روز را تقدیر می‌کند، دانست که شما آن را احصا نخواهید کرد، پس از شما گذشت، پس هر اندازه از قرآن که میسر شد را قرائت کنید»؛ همچنانکه فرموده است: ﴿الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾ (آل عمران / ۱۷)؛ «شکیبایان و راستگویان و فرمان‌برداران و انفاق‌کنندگان و کسانی که در سحرگاهان استغفار می‌کنند» و فرموده است: ﴿وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ﴾ (ذاریات / ۱۸)؛ «و در سحرگاهان آنان استغفار می‌کنند». از این رو، روایات فراوانی از پیامبر، اهل بیت و صحابه رسیده است که به مراقبت بر نماز شب - خصوصاً در سحرگاهان - سفارش می‌کند و از برکات فراوانی برای آن

مانند آموزش گناهان و برآمدن حاجات و گشایش روزی خبر می‌دهد و تبعاً در گفتارهای منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی نیز بر آن تأکید فراوانی شده است؛ چنانکه به عنوان نمونه، در نامه‌ای از آن جناب آمده است: «نافله‌ی شب را ترک نکن و در سحرگاه به استغفار کوش.» (نامه‌ی ۱۶) و در گفتاری از آن جناب آمده است: «صَلَاةُ اللَّيْلِ حَيَاةٌ لِقُلُوبِكُمْ»؛ «نماز شب حیاتی برای دل‌های شماست» (گفتار ۱۰۱ فقره‌ی ۹) و در نامه‌ای از آن جناب آمده است: «یاران مهدی کسانی نیستند که معصیت خداوند می‌کنند؛ یاران او کسانی هستند که از گناهان کوچک و بزرگ می‌پرهیزند؛ شب‌ها را به نماز بر می‌خیزند و روزها را به تحصیل علم و تعلیم آن به دیگران می‌پردازند.» (نامه‌ی ۲) و در گفتاری از آن جناب آمده است: «نمی‌بینید آنانی را که شب‌ها از بیم مرگ نمی‌خوابند و از واهمه‌ی آتش می‌گیرند؟ باور آنان به آخرت چنان است که گویی آن را می‌بینند. اشتیاق‌شان به بهشت اشتیاق کسانی است که میان دشت‌های سرسبز آن گام می‌نهند و در کنار جویباران زیبای آن می‌نشینند و در سایه‌ی درختان پرمیوه‌اش که همواره برقرار است استراحت می‌کنند، در حالی که می‌دانند پس از مرگ نخستین دیگر نخواهند مرد و در همسایگی خدا جاودان خواهند زیست.» (گفتار ۲۱) و در گفتاری از آن جناب آمده است: «چه شب‌هایی که خواب به چشمشان نمی‌آید و در گوشه‌ای تاریک و خلوت، زانوی تفکر به آغوش می‌گیرند. گاهی به نماز بر می‌خیزند و گاهی به سجده می‌روند. گاهی نیز دیدگان اشک‌بار خویش را به آسمان شب می‌دوزند، چنانکه گویی در میان ستارگان آن به دنبال چیزی می‌گردند. اگر پرده از پیش چشمانت کنار رود خواهی دید که فرشتگان بر آن‌ها فرود آمده‌اند و گرد آن‌ها را فراگرفته‌اند و درهای آسمان به رویشان گشوده شده و بهشت‌های پر نعمت برایشان مهیا گشته است. آه که چه اندازه مشتاق آن‌هایم!» (گفتار ۱۱) و در نامه‌ای از آن جناب آمده است: «در میان شب‌ها چنان بودند که گویی کندوهای عسل‌اند! در نماز و استغفار و خواندن قرآن صبح می‌کردند و در علم و جهاد و خدمت به مردم شب. نه خسته می‌شدند و نه تردید می‌کردند. خدایشان بیامرزد.» (نامه‌ی ۶) همچنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«سَمِعْتُ الْمَنْصُورَ يَقُولُ لِأَصْحَابِهِ: عَلَيْكُمْ بِصَلَاةِ اللَّيْلِ فَإِنَّهُ مَنْ لَمْ يُصَلِّ صَلَاةَ اللَّيْلِ فَلَيْسَ مِنِّي، قُلْتُ: جُعِلَتْ فِدَاكَ إِنِّي أَعْرِفُ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِكَ لَا يُصَلِّيهَا وَهُوَ أَشَدُّ شَيْءٍ مَحَبَّةً لَكَ! قَالَ: لَا وَاللَّهِ إِنَّهُ لَا يَسْتَطِيعُ مَعِيَ صَبْرًا، فَلَمْ يَلْبَثِ الرَّجُلُ إِلَّا

قَلِيلًا فَعَرَضْتُ لَهُ شُبُهَةً فَذَهَبَ؛ «شنیدم منصور به یاران خود می‌فرماید: بر شما باد به نماز شب؛ چراکه هر کس نماز شب نمی‌گزارد از من نیست، گفتم: فدایت شوم، من مردی از یاران تو را می‌شناسم که آن را نمی‌گزارد، در حالی که او بیش از هر چیزی تو را دوست می‌دارد! فرمود: نه به خدا سوگند، او نمی‌تواند به همراه من صبر کند، پس مرد جز اندکی درنگ نکرد که شبهه‌ای برایش پیش آمد، پس رفت!»

بی‌گمان این هشدار بسیار مهمی است و از آن دانسته می‌شود که هر چند نماز شب واجب نیست، ولی بدون مراقبت بر آن نمی‌توان به برخی مقامات والای معنوی نائل شد؛ چنانکه خداوند به این نکته اشاره کرده و فرموده است: **﴿وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا﴾** (اسراء / ۷۹)؛ «و پاسی از شب را به آن بیدار باش نافله‌ای برای تو تا شاید پروردگارت تو را به مقامی ستوده برساند» و با این وصف، کسی که اهل نماز شب و استغفار سحرگاه نیست نباید توقع داشته باشد که از خواص یاران مهدی علیه السلام و همراهان منصور حفظه الله تعالی بشود؛ چراکه قاعدتاً چنین توفیقی برای او حاصل نخواهد شد.

اما نماز شب در سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بنا بر روایات متواتری که در منابع اسلامی آمده (مسند الشافعی، ص ۲۱۳؛ مسند أحمد، ج ۶، ص ۳۵؛ سنن الدارمی، ج ۱، ص ۳۳۷؛ صحیح البخاری، ج ۲، ص ۱۳؛ صحیح مسلم، ج ۲، ص ۱۶۵؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۴۳۲؛ سنن ابی داود، ج ۱، ص ۳۰۰؛ سنن الترمذی، ج ۱، ص ۲۷۵)، ۱۱ رکعت است که ۱۰ رکعت آن در قالب ۵ نماز ۲ رکعتی و ۱ رکعت آن به عنوان نماز وتر با کیفیت معمول گزارده می‌شود و وقت آن از بعد نماز عشاء در ربع شب و ترجیحاً از بعد نصف شب تا قبل طلوع فجر است و هر چه به طلوع فجر نزدیک‌تر باشد افضل است. البته اگر فرصت کافی برای ۱۱ رکعت وجود نداشته باشد، می‌توان به ۹ رکعت یا ۷ رکعت یا ۵ رکعت یا ۳ رکعت یا حتی ۱ رکعت بسنده کرد، هر چند در این صورت مستحب است که قضاء رکعات فوت شده در روز به جای آورده شود. به علاوه، درباره‌ی دعا و استغفار و استعاذه از آتش برای خود و برادران و خواهران مؤمن در قنوت نماز وتر سفارش بسیاری شده و از جمله رسیده است که در آن گفته شود: **«اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيْمَنْ هَدَيْتَ وَ عَافِنِي فِيْمَنْ عَافَيْتَ وَ تَوَلَّيْنِي فِيْمَنْ تَوَلَّيْتَ وَ بَارِكْ لِي فِيْمَا أَعْطَيْتَ وَ قِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ فَإِنَّكَ تَقْضِي وَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْكَ وَ إِنَّهُ لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَ تَعَالَيْتَ»**

(مسند أحمد، ج ۱، ص ۱۹۹؛ سنن الدارمی، ج ۱، ص ۳۷۳؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۳۷۲؛ سنن ابی داود، ج ۱، ص ۳۲۱؛ سنن الترمذی، ج ۱، ص ۲۸۹؛ سنن النسائی، ج ۳، ص ۲۴۸؛ سنن البیهقی، ج ۲، ص ۲۰۹؛ ابن بابویه، من لا یحضره الفقیه، ج ۱، ص ۴۸۷): «خدایا! من را با کسانی که هدایت کرده‌ای هدایت کن و با کسانی که عافیت داده‌ای عافیت بده و با کسانی که سرپرستی کرده‌ای سرپرستی کن و برایم در چیزی که عطا کرده‌ای برکت بده و من را از شر چیزی که آفریده‌ای حفظ کن؛ چراکه تو حکم می‌کنی و بر تو حکم نمی‌شود و کسی که تو دوست بداری ذلیل نمی‌گردد، مبارک هستی ای پروردگار ما و متعالی هستی» و این دعای مشهوری است که با اسناد متعدّد از امام حسن بن علی بن ابی طالب از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلّم روایت شده است (برای این اسناد، بنگرید به: البانی، إرواء الغلیل، ج ۲، ص ۱۷۲).

دفتر حفظ و نشر آثار منصور حاشمی خراسانی
بخش کامپیوتر به پیش ما

